

RAPPORT 2013:11

ROSLAGS-KULLA KYRKA

Antikvarisk medverkan vid ommålning av fasad, Roslags-Kulla kyrka,
Roslags-Kulla socken, Österåkers kommun, Uppland.

Hedvig Bellberg

Läs rapporten i PDF
www.stockholmslansmuseum.se

RAPPORT 2013:11

ROSLAGS-KULLA KYRKA

Antikvarisk medverkan vid ommålning av fasad, Roslags-Kulla kyrka,
Roslags-Kulla socken, Österåkers kommun, Uppland.

Hedvig Bellberg

Järnvägsgatan 25, 131 54 NACKA
Tel vx 08-586 194 00, info 08-586 194 01
Fax 08-32 32 72, E-post museet@stockholmslansmuseum.se

© Stockholms läns museum
Produktion: Stockholms läns museum
Redaktionell bearbetning: Ulrica Sasko
Omslag: LP 201300538, LP 201300539, LP 201300536
Foto: Hedvig Bellberg
Allmänt kartmaterial: Lantmäteriverket. Medgivande 97.0133

Nacka 2013

Innehåll

Byggnadshistorik med relevans för ärendet	6
Sammanfattning av utförda åtgärder	6
Utförda åtgärder	7
Avvikelser från arbetshandlingar	15
lakttagelser under ommålningen	15
Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder	15
Övriga handlingar med relevans för ärendet	15
Administrativa uppgifter	16

Sammanfattning av utförda åtgärder

Roslags-Kulla kyrkas fasad, med pilasterindelning, foder och dörrar har målats om. Restaureringen omfattade kyrkans huvudvåning. Tornet målades inte om.

Byggnadshistorik med relevans för ärendet

Roslags-Kulla kyrka är uppförd 1705-06 som en öppen timmerkonstruktion i korsplan. Kyrkan blev klädd med stående pärlspontpanel 1728 som ströks med rödpigmenterad tjära samt fick en svartmålad pilasterindelning med en profilerad taklist, fönsterfoder och fotlist. Kyrkans mittorn, och lanternin däröver, som täcks av två spånklädda karnisformade barockhuvar, repareras och panelades 1773. Alla taken på kyrkan var spånklädda fram till 1862 då spåntäckningen ersattes av ett enkupigt tegel på de stora takfallen, med undantag för torntakets huvar som behöll sin spånklädnad och sakristians tak som vid samma tillfälle täcktes med en svartmålad plåt. Fasaden kläddes in med en tunn pärlspontpanel vid samma restaurering och fönstren försågs på samma gång med nya blyinfattade ytter- och innerbågar. 1891 målades kyrkan exteriört med en gul oljefärg, men 1925 fick fasaden åter röd färg samt svarta pilasterdetaljer och fönsteromfattningar. Fönstren försågs med nya karmar och de tidigare blyspröjsade fönstren ersattes med småspröjsade träbågar. Fönstersnickerierna vitmålades och småspröjsades vid samma restaurering. 1993 gjordes en stor utvändig ommålning, då kyrkans fasad, fönster och kyrkportar målades. Kyrkan har i de västra, södra och norra korsarmarna ingångar försedda med grågrönt målade pardörrar med tre spegelfyllningar i vardera dörrblad. Fönstren och spånhuvarna renoverades även 2010.

LP 201300540. Kyrkans sydsida innan ommålningen.

Utförda åtgärder

Fasaden sopades ren från den pudriga rödfärgen och grundades sedan med utspädd rödfärg i ett lager. På detta ströks fasaden lika befintlig, med rödtjära i ett lager. Den rödtjära som användes hade ett ljus rödfärgspigment och kom från Stig Björklunds Rödtjära i Bromma, en traditionell rödtjära som innehåller en blandning av cellulosa och färgpigment från Falu koppargruva. Tjäran är en produkt som utvinns ur trä och har en konserverande effekt.

LP 201300541. Kyrkans detaljrikedom syns tydligt efter ommålningen.

LP 201300542. Norrsidan efter ommålningen, med den fortfarande torkande tjäran.

LP 201300543. Kyrkan efter ommålning.

LP 201300544. Kyrkan i sin helhet från söder efter ommålningen.

LP 201300545. Lagad detalj på pilasterns nederdel på den södra korsarmen samt offerbrädans möte med pilastern.

I de svarta omfattningarna, takfoten, knutarna, pilastrarna, fotbrädorna och offerbrädorna, användes svärtad tjära. Partierna målades med kimrök, ett svart pigment som tillsattes till tjäran. Till kimröken användes ett svart Falupigment. Alla svarta element behandlades på samma sätt som fasaden, de borstades rena och skrapades på de ställen där det var nödvändigt. Uppe under takfoten, där färgen satt hårdare och hade droppat sig, fick någon färg sitta kvar. Materialet grundades med uttunnad rödfärg. Efter det tjärströks ytorna. De utskjutande offerbrädorna belägna under fotbrädorna målades svarta istället för röda, som de tidigare var, vilket gjorde mötet mellan pilaster och offerbräda mer tilltalande.

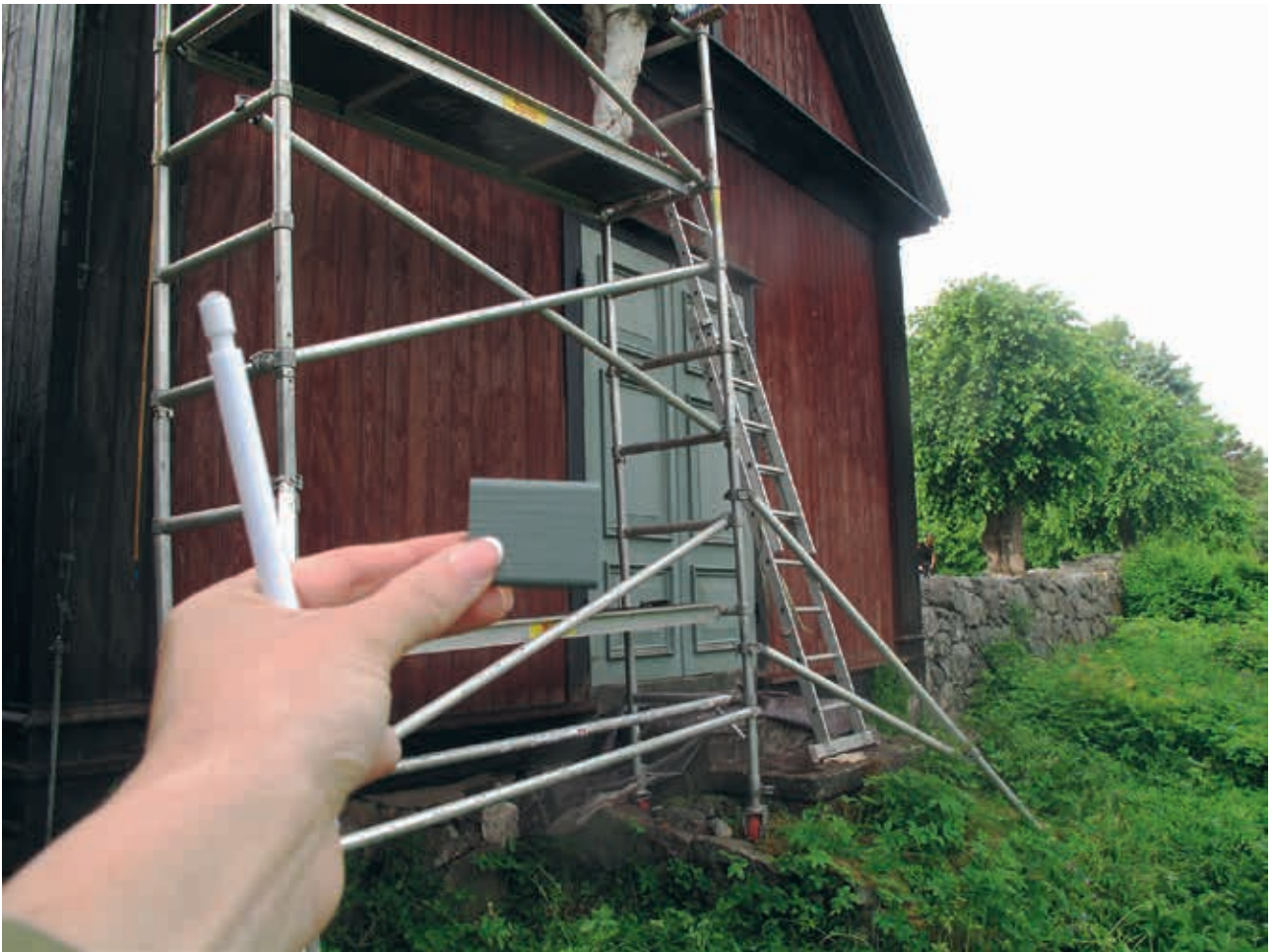

LP 201300546. Dörren på sydsidan innan ommålning.

LP 201300547. Färgprov till dörren på sydsidan, där färgen blivit blekt.

De tre dörrarna hade innan ommålning en blågrön (med inslag av lingrön) färgnyans som var nedblekt. Med hjälp av linoljefärgsprover vid det första byggmötet togs en kulör fram av länsmuseet som låg mycket nära den befintliga. Nyansen hade aningen mer blått pigment i sig, för att komma närmare kulörens originalton. Efter en inskanning av befintlig nedblekt färg erhöles en ganska militärgrön nyans som jämfördes med färgkartan (NCS: S 6005-G50Y). Beslut togs därför att välja linoljefärgsprovet, som ju låg mycket nära den nyans dörrarna ursprungligen hade (NCS: S 6005-B80G). Kulören upplevdes proper och värdig och församlingen samt målaren gav sitt gillande. Som linoljefärgsprov hette färgen Grön Verona Jord och kom från Teknisk Målerikonsult, SOH AB. All färgborttagning skedde för hand, genom skrapning och lite borttagningsmedel. En spegel på den södra dörren hade en djup spricka som lagades med en träbit. Övriga mindre glipor lagades med linoljekitt. Dörrarna var tidigare spacklade och lagade med bl.a. plastic paddingmaterial och speglarna i dörrarna var därav fastspacklade. Förevarande ommålning av dörrarna hade en något enklare renoveringsnivå. Om dörrarna skall totalrestaureras behöver de lämnas in. Dörrarna bemålas med tre lager linoljefärg. Det första lagret linoljefärg ströks med mycket uttunnad färg och det andra lagret med lite mindre tunn färg för att vid den tredje bemålningen strykas med ren linoljefärg.

LP 201300548. Färgprov på norrsidan innan ommålning.

Till fönsteromfattningarna och dörrfodren användes Engwall och Claessons svarta linoljefärg, Vissa foder upplevdes tidigare ha varit tjärade. Alla fönsterfoder renskrapades och bemålades tre gånger med linoljefärg i Engwall och Claessons järnoxidsvarta. Fönsterfodren ströks också med ett lager rå kallpressad linolja. Fönsterbågarna var sedan tidigare ommålning, 2010, målade med Ottossons linoljefärg.

LP 201300549. Dörren på sydsidan efter ommålning och lagning i den mittersta vänstra spegeln samt linoljefärgsmålade dörrfoder.

LP 201300550. Kullakyrkan innan ommålningen.

LP 201300551. Kullakyrkan efter ommålningen.

Avvikelser från arbetshandlingar

Inga avvikelser från arbetshandlingar har förekommit under ommålningen av Roslags-Kulla kyrka.

Lakttagelser under ommålningen

Den diagonala offerbrädan, strax under fotbrädan ovanför kyrkans sockel var innan ommålningen rödfärgad. Vid ifrågavarande ommålning svartfärgades den istället, vilket fick offerbrädan att bättre överensstämma med pilastrarnas avslut där de båda möts, och de tidigare var olikfärgade. Halva kyrkan, norrsidan, har för övrigt nyare offerbrädor än sydsidan. En liten trädetalj kompletterades längst ner i den högra pilastern på sydsidan. Biten rekonstruerades inte vid detta tillfälle, utan istället sattes en enkel träbit i hålet för att täcka öppningen och målades in. Resultatet blev osynligt. I dörren på samma sida fanns en bred springa, vilken lagades med en träbit. Resterande sprickor läts vara samt ifogades med enbart linoljekitt.

Arbetet med ommålning av fasaden utfördes med en rullställning som flyttades kring, varför kyrkan inte under någon tidpunkt var täckt av byggställningar.

Kulturhistorisk bedömning av utförda åtgärder

Arbetet utfördes hantverkskunnigt och vant, med goda färg- och materialval.

Övriga handlingar med relevans för ärendet

Sundström, Lisa, Roslags-Kulla kyrka. I: Låt kyrkorna berätta. Kulturhistoriskt skyddade kyrkor i Stockholms stift. Stockholm 2008

Sundström, Lisa, Roslags-Kulla kyrka, antikvarisk medverkan vid renovering av fönster och spåntak. Stockholms läns museum Rapport: 2010:51

Administrativa uppgifter

Objekt:	Roslags-Kulla kyrka
Socken:	Roslags-Kulla
Kommun:	Österåker
Landskap:	Uppland
Länsstyrelsens beslut:	dnr 433-30569-2012
Byggherre/beställare:	Svenska kyrkan Ljusterö-Kulla församling, Anna Nedergård
Entreprenör:	Furuviks Måleri, Anders Furuvik
Antikvarisk medverkan:	Stockholms läns museum genom Hedvig Bellberg
Byggnadstid:	2013-05 – 2013-06
Antikvarisk slutbesiktning:	2013-06-28, vid vilken närvarade bebyggelseantikvarie Hedvig Bellberg, Stockholms läns museum, Målarmästare Anders Furuvik, Furuviks Måleri

